S P O M I N I

Ime in priimek: Franjo Žagar

Mesto rojstva: Pančevo (Vojvodina, R. Srbija)

Datum rojstva: 14. 10. 1947

Končane šole: srednja elektrotehnična šola, Vojaška Akademija KoV (smer: zveze 1971),

Ob delu končal še: - tečaj za šifrerje (1980),
- izpit za čin majorja (1986),
- Komandno-štabna akademija KoV (1990).

Mesta službovanja v JLA: - Sarajevo (1971- 1973), Zagreb (1973 – 1974), Ljubljana (1974-1979).

Delo v TO Republike Slovenije: - Pokrajinski štab za TO Ljubljana mesto, kot načelnik za zveze in kriptozaščito (1. 10. 1979 – 1. 10. 1990). Pripadnik MSNZ od 1. 8. 1990 – naprej. Oktobra 1990, sem kot aktivni oficir JLA, dobil odpoved službe v TO pokrajini Ljubljana ter do 29. 6. 1991 bil v evidenci in službi v RŠTO na Prežihovi, kasneje na Metelkovi v Ljubljani. V tem času sem delal kot rečeno za Manevrsko strukturo narodne zaščite in TO Republike Slovenije. 29. 6. 1991 sem formalno prestopil nazaj v TO Slovenije (nazaj v PŠTO Ljubljana) in delal kot načelnik za telekomunikacije. Od 1996 - naprej delal v GŠSV kot pomočnik za mobilizacijo ter kot upravitelj vojnih načrtov in drugih zaupnih dokumentov do upokojitve 1. 2. 2005.

Čin: podpolkovnik Slovenske vojske

SLUŽBOVANJE V TO

Nekje na začetku meseca julija 1979, takrat sem bil na dolžnosti načelnika za zveze 14. pehotnega polka v šentviški vojašnici v Ljubljani, me je telefonsko poklical kadrovski delavec takratnega RŠTO Republike Slovenije ter me vprašal, ali bi hotel priti v službo v TO mesta

Ljubljana. Priznam, da sem o tej možnosti za aktivnega častnika JLA takrat prvič slišal in ne glede na to, takoj brez obotavljanja pritrdilno odgovoril. Tej odločitvi je botrovalo vse, kar sem do tedaj preživel med službovanjem v JLA – t.j. nič dobrega, posebej pa slabi službeni odnosi. Začetek tega je od javljanja na prvo službeno dolžnost v Sarajevu in potem kasneje v Zagrebu ter prihodu v službo v Ljubljano, vedno sem preživljal enako usodo. Po izstopu s kovčkom v roki iz vlaka, mi ni bilo nič zagotovljeno glede začetnega bivanja in prehranjevanja. Sam sem si moral poiskati podnajemniško stanovanje v novem kraju in se znajti glede hrane. JLA je bilo bistveno, da delo poteka redno in brezhibno, ostalo v zvezi z menoj jih ni zanimalo (prvo stanovanje sem dočakal po več kot 5 let podnajeniškega vlačenja in maltretiranja, od tega 1 leto poročen). Na uradnem pogovoru v RŠTO sem bil pri načelniku za zveze polkovniku Milanu Mežnarju seznanjen, da bom razporejen na dolžnost načelnika za zveze v Mestnem štabu TO Ljubljana. Uradno sem začel z delom na novi dolžnosti 1. 10. 1979. Od takrat pa do konca dela v TO Ljubljane, je bilo to zame najsrečnejše obdobje, v celotni službeni karieri, glede samega dela in medsebojnih nesebičnih tovariških odnosov v kolektivu ter v delu z rezervnim kadrom – našimi obvezniki (brez katerih ne bi nič naredili v osamosvojitveni vojni). Nepisana, a znana parola je bila »vsi za enega in eden za vse« in tega smo se med delom in v medsebojnih odnosih vedno držali. Temu je največ prispeval prvi poveljnik polkovnik Habjan Janez, strokovnjak in ČLOVEK (žal ga ni več med nami, umrl je leta 2010). Vsak dan zjutraj smo se vsi zaposleni usedli za 20 minut ob kavi in ugotovili težiščne skupne ter resorne naloge, se dogovorili za nujne podrobnosti in odšli zadovoljni na delo (brez drila, podtikanja ali prepiranja). Delalo se je udarniško. Če je bilo potrebno, smo motivirani delali tudi izven delovnega časa – neplačano in po končani nalogi odšli zadovoljni domov. Takšen odnos do ljudi in dela mi je bil že od prej pisan na kožo in sem ga izvajal tudi pri delu in usposabljanju pripadnikov rezervne sestave – obveznikov TO. Zavedal sem se da brez spoštovanja teh ljudi in njihovega znanja ter zaupanja ni mogoče ustvarjati pogoje za uspešno delo.

Sredstva za zveze, s katerimi smo razpolagali, so bila dokaj skromna. Imeli smo najnujnejše število prenosnih radijskih naprav KV: Racal, PRC-515 in UKV: RT20T600, RT-20TC6, (moči 20 W), RT-1T4 (moči 1W), telefonijo (10 - številčne prenosne telefonske centrale, telefone in poljske telefonske kable). Pomanjkljivost navedenih radijskih naprav je bila nezaščiten prenos informacij. Za zaščito pomembnih poročil so bili angažirani šifrerji (usposobljeni rezervisti) na nivoju občiskih štabov TO, brigad TO in višjih poveljstev. Uporabljali smo ročni sistem šifriranja Š-1, ki je bil prepočasen in morda primeren za

partizanski način bojevanja (v fazi priprav bojnih dejstvovanj, nikakor v samem boju). Po letu 1980 se je postopoma uvajala tudi oprema za strojno šifriranje Š-7, samo na nivoju pokrajinski štabi TO - RŠTO. Vsa nabava tehničnih sredstev zvez in kriptozaščite je potekala z odobrenjem takratnega ZSLO (Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo) v Beogradu in so bila kompatibilna s sredstvi, ki jih je uporabljala JLA. To je bilo nujno in koristno takrat, pri kasnejšem osamosvajanju Republike Slovenije pa je bilo to škodljivo, zaradi možnosti neposrednega spremljanja in dekriptiranja. Zaradi tega so bila nujno, tik pred vojno, nabavljena sodobna radijska tehnika Racal (KV in UKV) v omejenem obsegu, ki je omogočal varnejše komuniciranje na relaciji RŠTO – podrejeni PŠTO – brigade – odredi TO.

Število stalno zaposlenih v takratni predvojni TO (stalna sestava) je bilo minimalno glede na potrebe opravljanja rednega dela, tako da smo vsi poleg svojega strokovnega resornega dela, istočasno opravljali tudi vsa druga potrebna dela, ki so bila nujna za opravljanje tekočega dela ter usposabljanje rezervne sestave. Posebej sem bil navdušen nad ustvarjalnim odnosom med stalno zaposlenimi in pripadniki rezervne sestave (starešinami in vojaki). V vsaki enoti, od brigade TO, kot največje in ostalih, so vsi njeni razporejeni pripadniki, od poveljnika pa do zadnjega vojaka, bili iz rezervne sestave (vojaški obvezniki), kar je njihovim doseženim uspehom in zagnanosti dajalo toliko večji pomen. Zaradi tega je moralo biti usposabljanje stalne in rezervne sestave zelo temeljito in je potekalo skozi 5-letne cikluse. V vsakem ciklusu so bila s smernicami takratnega RŠTO določena težišča usposabljanja in opremljanja enot z materialno-tehničnimi sredstvi. Poleg načrtovanih osnovnih usposabljanj, mobilizacijskih in taktičnih vaj, ki so jih izvajale celotne enote, so bili specialisti (vezisti, planšetisti PVO, operaterji na protioklepnih sredstvih, operaterji na STRELAH 2M, in drugi) vključeni v dodatna usposabljanja.
Vsi pa so bili v ciklusu obvezni tudi do preverjanja bojne pripravljenosti. Radiotelegrafisti so bili vključeni 4-krat letno v celodnevna kondicijska usposabljanja. Postopoma in vztrajno se je zviševal nivo bojne pripravljenosti poveljstev in enot TO, kar se je pokazalo v osamosvojitveni vojni. Prav tako pa se je na vseh aktivnostih TO negovalo poznavanje terena, tovarištvo, patriotizem in tradicijo NOB.

Čas pred osamosvojitveno vojno

Stališča in odnosi med ZSLO in vodstvom JLA na eni strani ter TO RS na drugi strani so se začela vse bolj načrtno spreminjati od leta 1980 naprej. To se je kazalo v organizacijskem

smislu in v pokroviteljskem obnašanju JLA do TO. Naše tri brigade TO so preimenovali v partizanske brigade TO in jih v vseh variantah obrambnega načrtovanja neposredno podredili poveljstvu obrambe mesta Ljubljane, ki je bilo v sestavi JLA. Takratni poveljnik obrambe mesta Ljubljana polkovnik Lješević se je pri sprejemu izdelanih obrambnih načrtov za naše brigade (načrte je izdelal Mestni štab TO Ljubljana) obnašal osorno s pozicije moči in dajal neopravičene pripombe ter terjal nepotrebne popravke s časovnimi in materialnimi posledicami. Takšno obnašanje je zahteval tudi od svojih podrejenih starešin na poveljstvu obrambe mesta Ljubljana, kar mu je le deloma uspelo. Njegovi častniki so se nam kasneje posamično opravičevali zaradi neprimernega obnašanja. Temu inkvizitorstvu se je energično in odločno uprl polkovnik Klobčar Stane (takratni namestnik poveljnika TO mesta Ljubljana in borec NOB) ter polkovniku Lješeviću pred vsemi v obraz povedal, da je takšen njegov odnos nezaslišan in nedopusten ter da ga v bodoče ne bomo prenašali.

Skoraj vsa oborožitev in ostala materialna sredstva TO so bila uskladiščena znotraj objektov JLA. Njihov izvzem pa je z leti postajal vse bolj zapleten ter nadzorovan. Od volitev v maju 1990 leta naprej pa je bil izvzem oborožitve in opreme praktično onemogočen (brez posebnega odloka JLA).

Že pri izpitih za čin majorja v Beogradu (1982 – 1986) sem čutil posledice, ki jih takrat še nisem povezoval v tem kontekstu. Pred vsakem izpitu je predsednik komisije vprašal od kot prihajaš in kje si zaposlen, kar ni bilo brez pomena. Spominjam se bivšega sošolca iz akademije, ki so kasneje razporedili v KOS (Kontraobveščevalno službo JLA) in kot tak je za majorski izpit bil popolnoma nepripravljen (izpit je delal uradno za rod zveze, na tem področju pa že dolgo ni več delal). Ne glede na to, je izpit končal v rekordnem času. Na številne pripombe kandidatov o nepravilnostih v obnašanju komisije, se je ta oglasila v časopisu »Naša vojska« in navedla, da še vedno delajo nepristransko in v avnojevskem duhu. Ko sem pred vojno v času od 1988 do 1990 izredno ob delu študiral komandno štabno akademijo, sem to vse še bolj občutil. V vsakem šolskem letu so bila 3-4 krat izvedena strnjena predavanja v trajanju 2-3 tednov. Vmes sem potoval v Beograd na posamezne in zaključne izpite. V času bivanja v šoli smo bili rezporajeni v 4 učne skupine po 25 poslušavcev. Vodja naše skupine je bil polkovnik Petrović. Od prvega srečanja pa do konca šole sem čutil, da me enostavno ne prenese, kljub temu da sem vse obveznosti izvajal vestno, odgovorno in natančno. Na vso srečo, razen tekočega dela, na ostalo ni mogel vplivati. Ko smo imeli zadnje predavanje v maju 1990, so nas sklicali vse prisotne v šoli (vodilne,

predavatelje, redne in izredne poslušalce) v Titovo dvorano. Prišla je cela ekipa iz generalštaba JLA (general Mirković, general Adžić in ostali upokojeni generali – ti so se potem še najbolj petelinili) ter zasedli mesto na odru. Osednja tema srečanja je bila obravnavanje situacije v državi. Poudarili so resnost stanja v državi in pri tem posebej navedli kot glavni vzrok separatistično obnašanje Slovenije in njenih vodilnih politikov. Razdiralna šovinistična politika Miloševića in srbske akademije znanosti in umetnosti sploh ni bila omenjena. Predstavitve in posamezni odzivi so bili tendenciozni - enosmerni in atmosfera v dvorani naelektrena do skrajnosti. Takrat sem pomislil, kaj bi se zgodilo, če bi se javil za besedo in poskušal proti čemur koli, kar je bilo povedano, argumentirano oporekati. Ne vem, če bi takrat sploh ostal živ, ali pa bi sledila aretacija, degradacija, izguba službe ter stanovanja. Tudi med sošolci so bila v medsebojnih pogovorih prisotna različna stališča, od nevtralnih do skrajno ekstremnih. Posebej so bili glasni srbski nacionalisti. V potuho jim je bilo uradno stališče v Beogradu.

Zadnji obisk generalne inšpekcije za ljudsko obrambo (GILO) JLA smo imeli v PŠTO Ljubljana spomladi v maju 1990 leta. Tudi oni so svojim delom in obnašanjem samo potrdili, kam piha nov veter. Za spremljanje in realno ocenitev naše brigade jim je bilo figo mar. Največ vprašanj je bilo okrog tega, kaj se dogaja s Slovenijo in kaj pišejo v časopisu Mladina. Da bi oborožili našo mobilizirano enoto, smo izjemoma dobili odobritev JLA. Zaključna analiza in ocenitev enote se je izvajala v prostorih takratnega doma JLA v Ljubljani. Ker so se počutili na svojem terenu, je splošna tirada proti Sloveniji dosegla višek. Nenadoma jo je prekinil poveljnik bataljona TO rezervni kapetan I. razreda Neven Borak. Direktno jim je povedal, da ne bo več poslušal njihovih enostranih in netočnih ocen, ker ima na svojem delovnem mestu, kot svetovalec za ekonomska vprašanja predsednika predsedstva R Slovenije Milana Kučana, veliko boljši vpogled v dogajanja v Sloveniji, Jugoslaviji in v tujini. Kot argument temu je navedel, da dnevno spremlja domač in tuj tisk ter naštel več priznanih časopisov iz ZDA, Velike Britanije, Nemčije in drugih držav ter ostalih republik Jugoslavije. Navedeno poleg ostalih informacij tekoče analizira in poroča predsedstvu Republike. Priznam, da smo bili vsi prisotni iz stalne in rezervne sestave TO presenečeni nad pogumom Boraka Nevena. Javno in glasno je izrazil tudi naše občutke in razmišljanja. Reakcija je bila takojšnja. En za drugim so se oglašali visoki častniki iz inšpecije in se po službeni dolžnosti trudili, kdo ga bo bolj obsodil. Končalo se je s sklepom, da moramo poveljnika bataljona takoj zamenjati, kar nismo storili in ta poveljnik je vodil svojo enoto v osamosvojitveni vojni.

V začetku avgusta 1990 leta me je sodelovec Furlan Ivo nenadoma vprašal ali bi pristopil v tajno organizacijo, ki vojaško deluje za osamosvojitev Slovenije. Ne glede na morebitne tragične posledice, sem mu brez premišljanja pritrdilno odgovoril, ker sem se zavedal, da je stanje v Jugoslaviji gnilo in da tako naprej ne bo šlo več dolgo časa. Po resnici, do takrat nisem vedel nič o tajnem delovanju. Občasno sem opazil da manjkajo Šonc Miloš, Furlan Ivo in Barborič Miran ter da prihajajo na delo neprespani in utrujeni. Oni so bili skupaj z Miho Butaro že veliko prej v igri in pripravljali teren. Takoj naslednji dan smo vsa sredstva zvez transportirali iz skladišča na Vegovi na tajno lokacijo izven Ljubljane v privat hišo (Kamnica 13 Dol pri Ljubljani, g, Visinski). Tako se je začelo moje sodelovanje v MSNZ in potekalo neposredno do začetka oktobra. Kasneje sem bil neposredno v stikih z Milošem Šoncem in Barborič Miranom, ko sem jima prenašal svoja opažanja in podatke o dogajanjih s Prežihove ulice, kjer je bil sedež »starega Hočevarjevega RŠTO« in kasneje iz vojašnice na Metelkovi ulici.

Istega leta v septembru sem obiskal še živa starša v Pančevu. Srečal sem se z dobrim starim prijateljem profesorjem v srednji šoli, črnogorskim Srbom. Ko smo se v pogovoru dotaknili tudi zaostrenih medrepubliških odnosov, je hladno ugotovil, da do vojne mora priti zato, da se prečisti kri. Čisto umirjeno sem mu poskušal kot dosti starejšemu dopovedati, ali se zaveda izrečenega in ali si predstavlja, kaj pomeni vojna (medsebojno ubijanje, trpljenje nedolžnih, vsesplošno uničevanje, poboji itd.). Nič ga ni omajalo, zato sem mu povedal, da prav zaradi tega, ker se vsega dobro zavedam, se bom, če bom se moral boriti, boril proti tistim, ki bodo to vojno zakuhali in tega sem se kasneje tudi držal. Moj bivši upokojen profesor iz srednje šole, mi je očital, da v Sloveniji ne vedo, kaj počenjajo in da so navajeni, da jih »švabska čižma gazi« (»tlači nemški škorenj«), misleč na dolgoletno bivanje pod Avstroogrsko monarhijo. Početje Slobodana Miloševića sem spregledal že leta nazaj in ga ocenil kot srbskega Hitlerja, kar so kasnejši dogodki samo potrdili.

31. 10. 1990 mi je umrl oče. Ponovno sem se vrnil v Pančevo z bratom in ga pokopal, istčasno pa poskrbel za namestitev matere v dom ostarelih. V Slovenijo k sebi je nisem mogel vzeti, ker med republikami že lep čas ni delovalo zdravstveno zavarovanje. Vse stroške zdravljenja bi moral plačati sam, kar pa nisem bil zmožen. Mati je kasneje med bivanjem v domu za ostarele v Srbiji imela neprijetnosti, ki so se stopnjevale z začetkom vojne pa vse do njene smrti 6. 10. 1993. Sreča v nesreči je bila, da so jo imeli za Slovenko. Če bi vedeli, da je

Hrvatica, bi bilo še veliko slabše. Materinega pogreba se nisem mogel udeležiti, ker bi me kot prestopnika iz JLA takoj aretirali in zadržali. Pokop je organizirala in izpeljala moja dobra prijateljica iz Pančeva, za kar ji bom vedno hvaležen.

Po vrnitvi v službo 10. 11. 1990 mi je bilo sporočeno, da sem kot uradno aktivni oficir JLA dobil odpoved službe v Pokrajinskem štabu TO Ljubljana in za kar mi je bila vročena odločba.
Kako je prišlo do tega ? Takrat je v TO Slovenije bilo zaposlenih okrog 55 aktivnih častnikov JLA, od tega največ v RŠTO in po 3-5 v pokrajniskih štabih TO. Po prekinitvi odnosov z vlado v Beogradu, je Slovenija formirala nov štab TO z majorjem Slaparjem na čelu. Ker Zvezni Sekretariat za ljudsko obrambo ni privolil, da bi zatečeni oz. trenutno služeči aktivni čoficirji JLA nadaljevali delo v TO, so nam bile vročene odpovedi s strani TO Republike Slovenije. Bivši »stari« RŠTO Republike Slovenije z generalom Hočevarjem, ki ga je še vedno priznaval Beograd, je ostal na Prežihovi v Ljubljani, bolj sam zase oz. sam sebi namen. Novo formirani RŠTO z majorjem Slaparjem v Tacnu pa je prevzel poveljevanje TO Slovenije in smo ga imenovali »novi RŠTO R Slovenije«. Nisem vedel kaj ukreniti. Ko sem se oglasil na Prežihovi, mi je v.d. poveljnika polkovnik Sili Vekoslav povedal, da se v bodoče javljam v službo pri njih in da me bodo prestavili na plačilni spisek JLA.

Delo na Prežihovi ulici in potem v vojašnici na Metelkovi ulici v Ljubljani

Na Prežihovi ulici so bili potem v evidenci vsi trenutno zaposleni pripadniki starega RŠTO in aktivni častniki iz pokrajin TO – ki smo dobili odpoved. Tisti bližji, iz Ljubljane in Kranja smo se redno javljali na delo. Aktivne vojaške osebe iz bolj oddaljenih pokrajin so bili doma in imeli so obveznost, da se občasno t.j. tedensko, oglasijo po telefonu. Uradni poveljnik je bil še vedno general Hočevar Ivan, ki se že zdavnaj ni pojavljal na sedežu štaba. Kot njegov namestnik je vodil kolektiv polkovnik Vekoslav Sili. Vsak dan smo imeli kratek delovni sestanek v sejni sobi na 6. nadstropju (evidenca prisotnih, sporočena kakšna informacija in po potrebi podeljene delovne naloge).

Pravega tekočega dela ni bilo veliko, tako da je večina čas prebila po svoje. Velika večina pripadnikov je bila po tihem za našo slovensko stvar, manjši del navidez nevtralen in na prste ene roke bi preštel tiste zadrte (polkovnik Konrad Mumel, stotnik Ljubo Puntar – prodana duša, brez obraza). Polkovnik Vekoslav Sili je dokaj pametno peljal ta vlak, kljub temu, da je

za vsakega vedel, kako diha. Poveljstvu korpusa, vojskovališča v Zagrebu in Beogradu, kamor je bil dolžan poročati, je prikazoval situacijo na štabu kot normalno. Komuniciranje s poveljstvom korpusa, vojskovališčem v Zagrebu in Beogradom je opravljal podpolkovnik Rabrenović, ki ga prej sploh nisem poznal in ne vem od kot in kdaj je prišel. Očitno v JLA niso več zaupali Slovencem. Zveza komunistov je razpadla in potem so pritiskali na nas, da bi vsi enotno pristopili v novo formirano »gibanje za očuvanje Jugoslavije«. Idejna mati tega je bila soproga Slobodana Miloševića. Na sestanku sklicanem s tem namenom, je po končanem uvodnem govoru vstal podpolkovnik Ivan Kukec in odločno povedal, da po razpadu ZKJ ne gre več v nobeno drugo organizacijo. Temu je sledila večina.

V času okoli novega leta 1990 je polkovnik Sili (verjetno opozorjen s strani višjega poveljstva) dejal, da nekateri, ki jih ni imenoval, sedijo na Prežihovi ulici na dveh stolih. Uradno tukaj, a istočasno delajo tajno za drugo to je slovensko stran. Ker je to nedopustno da se morajo končno odločiti ali oditi. To je izvedel čisto formalno, ker je moral in ta zadeva je bila že naslednji dan pozabljena.

Ob zaostrovanju razmer v začetku leta 1991, so iz Beograda v Zagreb prišle nove usmeritve glede izdelave vojaških ukrepov. Ustrezni vojni načrti so bili dvignjeni s strani dveh visokih oficirjev iz starega RŠTO najprej v Zagrebu in nato prenešeni v Ljubljano. Navedena prinašalca sta pomembne dokumente začasno shranila na sedežu na Prežihovi ulici v bunkerju, ker sta se vrnila pozno zvečer in po izteku delovnega časa, čeprav jima je bilo predhodno rečeno, da načrte prineseta naravnost na Metelkovo. Takoj zjutraj je sledila ostra reakcija iz Metelkove ulice, češ, kje so načrti in zakaj nista postopala po ukazu. Oba sta bila disciplinsko kaznovana. Navedeno pa kaže na nezaupanje nadrejenih v JLA do pripadnikov štaba na Prežihovi.

Dobil sem nalogo, da po predpisih uredim strokovno literaturo na štabu, kar ni bilo narejeno nikoli prej. Oglasil sem se na Metelkovi ulici na poveljstvu korpusa in prevzel potreben material. Potem sem najprej izdvojil preklicana oz. neveljavna vojaška pravila, veljavna pa razvrstil po rodovih in službah, po rastočih evidenčnih številkah in uredil kartoteko. Dela je bilo za cel mesec. Na koncu sem vse zapakiral v kartonske škatle. V času opravljanja te naloge so mi dodelili »psa čuvaja« rezervnega kapetana Ljuba Puntarja, ki je pazil, da ne bi kakšno koristno pravilo oz. knjigo pretihotapil na drugo oz. nasprotnikovo stran. Temu ni bil kos. Tako sem podpolkovniku Kukcu dal vse, kar je iskal in toliko manj knjig uradno vknjižil

v evidenco. Kukec je takrat tudi že imel redna srečanja z drugo – slovensko TO stranjo. Mišljeno je bilo, da se tako urejena literatura vrne v JLA. JLA pa ni hotela prevzeti literature, ker so je imeli preveč. Po končani vojni sem večji del teh knjig prepoznal v kleti objekta pod hribom v Šiški, ležale so razmetane na velikem kupu, kot da jih nikoli več ne bomo rabili.

Neko jutro nam je polkovnik Sili povedal kot zanesljivo informacijo, da je četa TO za proti specialno delovanje (PSD) OŠTO Ljubljana - Center določena, da napade sedež RŠTO na Prežihovi ulici, ko za to pride čas. Potem so tuhtali, kako se ubraniti. Spodaj v pritličju je bil stalno nameščen oddelek vojaške policije JLA iz Šentvida, ki mu je poveljeval podoficir. Načrtovali so, da bi se v primeru obleganja rešili tako, da bi prebili steno hiše in vdrli v sosednjo stavbo takratnega SDK-ja (službe družbenega knjigovodstva). Normalno, da od vsega tega ni bilo nič. Očitno jih je druga stran naplahtala s tako pripravljeno informacijo.

Nekje v aprilu 1991 so me določili kot oboroženega spremljevalca, da spremljam generala Ivana Hočevarja pri prevozu do vojaškega letališča v Cerklje. Od tam naprej je z vojaškim letalom odšel v Beograd na novo dolžnost. Po svoje sem ga razumel, da se ni mogel odpovedati takrat že razpadajoči JLA. Velika večina visokih oficirjev Slovencev je bila v skrbeh, da bodo v očeh Slovencev izdajalci in kaj bo z zaključkom njihove kariere, pokojnino, kaj bodo mislili njihovi vodilni nadrejeni in znanci v službi in tako naprej.
Ko smo v prostorih letališča čakali na odhod letala, so se tam navzoči vojaški piloti Slovenci hvalili, kako dosledno še vedno izvajajo ukazane naloge in kako občasno s prebijanjem zvočnega zidu držijo Slovence v strahu.

Po vse večjem pritisku slovenske javnosti, smo bili prisiljeni zapustiti bivalne prostore na Prežihovi ulici in se nekje v začetku maja 1991 preseliti v vojašnico na Metelkovi ulici. Tam so nam dodelili 1. nadstropje v ločeni stavbi na levem koncu dvorišča. Imeli so nas za garjave ovce in nezanesljive, skratka za odvečno nujno zlo, ki jih bo dodatno obremenjevalo. Prepovedali so nam vsak odhod v druge objekte in kontaktiranje z drugimi. V dvorišču okrog odbojkarskega igrišča proti glavnemu vhodu so bili izkopani strelski jarki in večkrat dnevno so vojake urili, da na znak alarma hitro zasedejo bojne položaje. Kasneje, z zaostrovanjem razmer, jim je bil prepovedan odhod iz vojašnice in vojaki so bili nenehno v strelskih jarkih. Mi smo, na vso srečo, še vedno lahko po koncu službe (razen 1 dežurnega) odhajali domov v civilni obleki. Med tem časom sem še izvedel, da me nameravajo prerazporediti na dolžnost načelnika zvez v mehanizirano brigado v Pivko, kar pa na srečo nisem dočakal. Nekje v

začetku junija 1991 so nam podelili pištole škorpion in nam določili obrambne položaje na podstrešju bivalne stavbe, v primeru, da pride do napada teritorialcev na vojašnico. Takoj sem se odločil, da v tem primeru ne bom streljal na naše teritorialce, niti ne na vojake na služenju vojaškega roka, ki so utrujeni čepeli dan in noč v jarkih na dvorišču. Oboje mi je bilo nesprejemljivo.

Končno sem se odločil za formalen prestop nazaj k teritorialcem, s katerimi sem, kot rečeno sodeloval. To se je zgodilo, ko sem kot dežurni v poročilih slišal grožnjo generala BlagojeAđića kot načelnika generalštaba JLA, da bodo po izteku ultimata, napadli Slovenijo z vsemi silami. Naslednji dan zjutraj, po predaji dežurstva, sem namesto domov, odšel direktno v Kresijo na sedež PŠTO Ljubljana. Ko sem se javil poveljniku Mihi Butari, sem ga dobil v družbi neznanega oficirja. Miha mi ga je predstavil kot novega poveljnika PŠTO Ljubljana majorja Janeza Lesjaka in mene kot prejšnjega vezista. O tej zamenjavi do tega trenutka nisem vedel nič. Od starih sodelavcev, razen Mirana Barboriča in Iva Furlana, drugih ni bilo v štabu. Kot novo prispelem prebežniku mi niso preveč zaupali, tako da so mi v začetku prepovedali vstop v operativno sobo. Tudi drugih nalog mi niso dajali. Priznam, da se nisem počutil dobro. Kot vezist je bil zadolžen stotnik Pojbič, ki je prestopil s položaja poveljnika čete za zveze mehanizirane brigade v Pivki. Glavno breme glede vzdrževanja in nadzora zvez je bilo na rezervnem stotniku Branku Petriču in njegovem namestniku rezervnemu poročniku Milanu Kumerju.
Branko Petrič je bil na tej dolžnosti že pred mojim prvim prihodu v TO 1979. Bil je odličen strokovnjak in človek. Na dolžnosti je ostal tudi po vojni. Srečanje z njim in ostalimi mojimi vojaki vezisti mi je popravilo razpoloženje in dalo moči, da vztrajam naprej. Postopoma sem prevzemal delo v svojem resorju. Kasneje po vojni je stotnik Pojbič poiskal delo v MORS-u in nekje v jeseni 1991 sem končno dobil odločbo o postavitvi na dolžnost načelnika zvez v Pokrajinskem štabu TO Ljubljana.

Moram pohvaliti zelo pogumen, predan in odgovoren odnos vseh vezistov, starešin in vojakov ne samo v našem poveljstvu, pač tudi v podrejenih poveljstvih in enotah. V to sem se prepričal pri opravljanju številnih obhodov in nalog pri podrejenih. Vzdrževali smo stalno radijsko zvezo z RŠTO in podrejenimi štabi in enotami ter z našo medpostajo omogočali tudi zvezo RŠTO – Kočevska reka. Te zveze so bile zaščitene in izvidniški bataljon JLA ni imel nobene možnosti prisluškovanja teh novih tehnologij. Težave so bile v pomanjkanju kvalitetnih radijskih naprav za povezavo z nižjimi enotani in znotraj posameznih enot.

Poveljniki so te težave samoiniciativno reševali z mobilnimi telefoni in z uporabo privatnih telefonov v objektih blizu svojih položajev. Moram pohvaliti firme in predane domačine, ki so nam v tem nesebično pomagali.

Bilo je proti koncu vojne. Nenadoma so mi sporočili, da se moram oglasiti na RŠTO polkovniku Slaparju ob 12.OO uri. Takrat se je RŠTO že bil preselil iz Tacna nazaj na Prežihovo 4. Zaradi varnosti so mi kot oboroženo spremstvo določili vojaškega policista iz našega poveljstva. Žal je policist popolnoma narobe razumel, da me mora spremljati kot osumljenca na morebitno zaslišanje na RŠTO. Ko smo zakorakali na cesto, mi je nenadoma vzel pištolo iz toka, vtaknil nabojnik narobe obrnjen nazaj in mi takšno pištolo vrnil. Ukazal mi je, da počasi mirno korakam pet korakov pred njim in naj ne poskušam kakšno neumnost, ker bo takoj streljal. Ni bilo časa za pregovarjanje, tako da sem bil po sestanku na isti način spremljan tudi nazaj.
Slapar me je poznal še iz predvojnih časov, ko je delal v PŠTO Gorenjske. Da je klical posebej mene, se mi ni zdelo verjetno. Po prihodu sem ugotovil, da gre za sestanek s poveljniki podrejenih štabov. Tako se je zgodilo, da sem prišel namesto svojega poveljnika Janeza Lesjaka. Ko se je z nami pozdravljal je mimogrede vprašal »Kako je Žagar ?«. Ogovoril sem mu, da so vsi nezadovoljni glede potekajočega preformiranja TO sredi vojne, kar je hladno preslišal in do konca sestanka zanj sploh nisem bil več zanimiv. Kot ključno stvar je sklenil, da so dovolj krvavele druge pokrajine in da je sedaj na vrsti Ljubljana. Verjetno se tega ni sam izmislil in mu je to predlagal kdo od višjih. Potem je sledil tudi nepremišljeni ukaz za napad na ljubljanske vojašnice, ki je takoj za tem bil preklican. Mesto je ostalo neporušeno in prebivalci mesta živi.
Moram pohvaliti delo vseh v pokrajini v času vojne, od poveljnika Lesjaka do zadnjega vojaka. Nikjer nisem zasledil strah, toliko so bili okupirani z izvajanjem tekočih nalog, da niso utegnili misliti nase. Tudi odnosi so bili tovariški in polni zaupanja ter spoštovanja, kar je še povišalo motiviranost.

Čas po končani vojni do odhoda JLA iz Slovenije

V tem času je bila bojna pripravljenost, zaradi situacije v Sloveniji in širše, še naprej nespremenjena in zveze smo še naprej vzdrževali v enakem obsegu. Postopoma se je zmanjševalo število mobiliziranih obveznikov, posledično tudi število angažiranih enot.

Dežurne enote so se menjavale na dolžnosti in toliko več je bilo potrebno delati z njimi, da bi se obdržala kontinuiteta in nivo pripravljenosti.

Čas po odhodu JLA iz Slovenije

Takoj sem začel zbiranjem zapuščenih sredstev zvez v vojaških objektih v naši pokrajini. Preiskal sem vse prostore in zbrana sredstva zvez razvrstil po kategorijah. Delo sem opravljal osebno, brez vojakov, ker je obstajala možnost, da so ponekod nastavljene mine presenečenja, in nisem hotel imeti na vesti drugih ter njihovih družin. Na srečo takih primerov nisem zasledil. Pri tem delu je sodeloval tudi Marjan Videtič, takratni vezist v ObmŠTO Ljubljana in Miloš Šonc.

Nekaj grenkih vtisov o povojni TO in Slovenski vojski

Do upokojitve 1. 2. 2005 sem delal v TO in Slovenski vojski in ne mislim o njej neargumentirano pisati. Vseeno se čutim dolžnega spregovoriti o negativnostih, ki so se vlekle skozi leta, nekatere tudi še stopnjevale.

- Medsebojni odnosi so se vztrajno slabšali, vse več se je izražal karierizem posameznikov. Pogosto so ljudi postavljali na položaje po prijatelski in tudi nestrokovni liniji. Vojska je postajala vse bolj spolitizirana. Pojavile so se naveze gorenjska, dolenjska, kasneje še štajerska. Pri vsaki zamenjavi vlade (teh ni bilo malo) in ministrov, so bili predvsem višji častniki na višjih dolžnostih v strahu, kaj bo z njimi, ker so vedeli, da leva in desna vlada, po prihodu, postavljata svoje ljudi na vodilna mesta, kar je v vojski nedopustno. O napredovanju in nagrajevanju ni odločala kadrovska služba, temveč načelnik in njegova elita. Niso napredovali vsi, ki so izponjevali predpisane pogoje. Načelnik je temu v prid še samozvano odločil, da ni dolžan pojasnevati posameznikom, zakaj niso napredovali. Tudi predstavnik sindikata v SV, ne sme danes govoriti o nepravilnostih in kršenju statusnih pravic pripadnikov SV, ker nima dovoljenja nadrejenega. S profesionalizacijo SV hočejo slovenskega človeka kar naenkrat transformirati v robota, brez osebnosti, čuta in lastnega mišljenja.
- Nedopustno zapravljanje denarja. Že v času vojne je prihajalo do zlorab naročilnic. Tudi po vojni se je z naročilnicami delalo kot svinja z mehom. Veliko je bilo nepotrebnih in zgrešenih nabav materialnih sredstev, a nihče ni odgovarjal za ta dejanja.

- Izpeljanih je bilo veliko reorganizacij, ki so bile nekoristne in same sebi cilj, veliko pa so stale.

Ljubljana, 12. 5. 2013

Opomba: Dovoljujem objavo navedenih spominov na spletni strani ObmZVVS mesta Ljubljane.

Varianta: 120513 1100 zv